

OBSAH.

Ú v o d. Význam přástek. Písně, pohádky, hádanky, pověsti, lidové podání vůbec udržovalo se na přástkách. Str. 1.—2.

P ř á s t k y s t a r o č e s k é. Předání starodávné vřeteny s přeslenem. Posud přežitek toho na Chodsku. Chodské přesleny rázu předhistorického. Str. 3—4. — Mravokárci staročestí (Rvačovský, Štelcar Želetavský, Lukáš Martinovský, Havel Žalanský, Klement Plzeňský, Daniel Adam z Velešlavína) proti přástkám. Str. 5—6. Svatý Petr zavítal na přáстку do Čech. Str. 6—7. (Konrada Hosa Rozmlouvání Petra se Pánem 1585). — Pejt Hostounský, Nathanael Vodňanský, Mat. Konečný, žalují na veselosti přástevní. Str. 7. — Sněmovní záповědi přástek 1545, 1595, 1597. Str. 7—8. Panské záповědi přástek poddaným: zřízení Jiřího z Waldšteina 1566; Griespekovský řád selský 1588; řád poddanský na panství Rychmburském, Rosickém a Slatiňanském 1626; řád na panství kláštera Doksanského 1648; řád poddanský Jindřichohradecký 1660; úřední předpis pro rychtáře vesnické o přástkách 1847; záповěď městského úřadu v České Třebové 1854; stížnosti 1890 na přásky. Str. 8—9. — Čtvrtek svátkem pro přásky, den skřítkovi zasvěcený. Str. 9. — Jesuitská přástka r. 1620, satyrické znázornění mužů předoucích přeslenem, v době Bedřicha Falckého. Str. 9—10. Hádanky («pohádky») na přástkách. Svědectví divadelní hry o Samsonovi, Jana Jeníka rytíře z Bratřic. Kněz Albrecht Chanovský v XVII. stol. chodil po přástkách se šlechtičkami, bavil lid shromážděný písněmi, hádankami nábožnými. Str. 10—11. — Přástevníci v selské pranostice 1710. Výčitky Boh. Bílejovského. Hrozby pravidel o vrchních a obci představených 1752. Str. 11—12.

P ř á s t k y v e s t o l e t í X I X. Č e c h y: Slavnost přástevnícká vrkoč, dlouhá noc, královna noci, podle Boženy Němcové. Str. 12—15. — Starodávný způsob svícení na přástkách. Str. 16. — Přásky v Posázaví. Str. 17. — Přásky v Polabí a v Čechách severovýchodních. Str. 17—18. — Slavnost »přástva«, dlouhá noc. Zakončení přástvy slavností »přeslička«. Strojení slavnosti »kužel«. Str. 18. — Slavnost »rozehodnice«, Mládátka, Prádátka. Str. 18—19. — Přásky na Chodsku, v Pošumaví. Visutý krb na přástkách. Svícení dračkami, špány. Držáky na špány. Přásky ženské. Přásky mužské, vřeteny s přeslenem. Fidibusy. Str. 19—25. — Přásky v Pod-

krkonoší. Žerty, čertoviny, zábavy hravé i dravé. Slavnostní zakončení »šejdovec«, »šedivka«, »šejdovka«. Str. 25—26. — Prásky ve východních Čechách. Přičarování prástevníků od děvčat. Škádlení. Strásání pazderí. Hry kužílek, kopýtko, na rychtáře, na mlynáře, na hoblík. Zábava rozchodník. Bílý panák. Pentlička. Potkati nahého. Milostné věštby na prástkách. Rozmaryn. Rozchodnice. Mužské a ženské prástvy, poslové mezi nimi, škádlivky, posílání darů. Hry na srnku, na jízdu k Božímu hrobu, na třepání koudelce, na žebračku, na škarbal, na hodiny, na sbírání peněz, na dýnko, na buk, na lištičku, hádání s talíři, hledání po slepotě, hledání muže, co dáte do vody?, kdo déle vydrží zpívati nebo vodu v ústech držeti, na bílého, výměna krále, na vlka, co chceš?, na pašera. Str. 27—31. — Práskta jihočeská. Dětská hra na prástvu. Str. 32.

P r í s t k y n a M o r a v ě. Kouzla na přivábení hochů. Prosba (písničky) za zvednutí vřetenečka. Dary, odvážky, poslinek. Hry na hus, vynášení kužele, hra na hrnec, na čančaráška, čenčabra. Hra na Libušu, na Skřetušku, na Janička, na Želmana. Pořadové písně na prástkách, Den sv. Lucie sváteční den. Rozhonky. Strojení Kyselky či Přadenky. Str. 32—36. Novější prásky. Práskta pořádková. Prástevnické popěvky. Světidla (posjety, dračky, posvěty). Píseň na odchodnou z prástek. Slavnosti rozchodnice, rozhoňky, snošky. Prístky na moravském Novoměstsku. Prístva na Valašsku. Prístka na Hané: práce i zábava, slavnosti, písničky, světské i svaté. Str. 32—43.

P ř i d k y v e S l e z s k u. Slavnost snoška. Hostina: pobaba. Práslice, vřeteno. »Lučivo«, svícení. Ranky, ranní prásky. Pazdění strasať. Zábavy, popěvky. Kruželove vesele. Zahánění dřimoty. Hry prástevní: krpec, kyjový (tanec). Zakončení slavností, mrvioch. Str. 44—47.

P ř á s t k y (P ř a z a) l u ž i c k o s r b s k é n a v ý s t a v ě l u ž i c k o s r b s k é v D r á ť d a n e c h. Str. 47.

Z literatury o prástkách. 1. Veselá prástevnice, 1832-40. — 2. Adolf Heyduk, Na prástkách, 1884. — 3. Osv. Vídman, Práskta, prstonárodní zvyk hanácký, 1895. (Hra upravená pro jeviště.) — 4. Fr. S. Procházka, Prásky, prstonárodní zvyk z Moravy, 1896. (Hra upravená pro jeviště.) — 5. Al. Hlavinka, Práskta na Tovačovsku, 1905. Přetisk: J. Vyhliďal, Rok na Hané, 1906. (Hra upravená pro jeviště.) — Adam Chlumecký, Ze starých přístek, 1904. (Zpracování přístek na Valašsku v rámci povídky.) Str. 49-50.

P o z n á m k y: prameny, vysvětlivky. Str. 51.—53.